

Okt 2015

Apr 2017

ReFEEHS

Vesti 5

Okt 2017

Maj 2018

Okt 2018

ReFEEHS KONZORCIJUM

Koordinator projekta

Univerzitet u Beogradu, Srbija

Partneri na projektu

Univerzitet u Kragujevcu, Srbija

Univerzitet u Nišu, Srbija

Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Medicinski univerzitet Sofija, Bugarska

Triniti koledž Dablin, Irska

Univerzitet u Lisabonu - Farmaceutski fakultet,

Portugalija

Univerzitet u Pečju, Mađarska

Pridruženi partner

Institut za javno zdravje Srbije - Batut

Za više detalja posetite:

www.refeehs.com

Kontaktirajte nas mejlom na:

refeehs@pharmacy.bg.ac.rs

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Reinforcement of the Framework for Experiential Education in
Healthcare in Serbia

UVODNA REČ

Poštovani studenti, nastavnici, saradnici i prijatelji,

Ovim 5. izdanjem Vesti zatvaramo trogodišnji period trajanja ReFEEHS projekta. S obzirom na užurbanu radnu atmosferu, opšte utiske, kao i ideje o postavljanju novih ciljeva, podeličemo sa Vama u nekom drugom obraćanju.

ReFEEHS projekat je okupio prave entuzijaste iz akademske i profesionalne zajednice, zbog čega su nam aktivnosti (iako zvanično odgovaraju realizaciji projekta) postale deo svakodnevnic! Pored održavanja poslednjeg, Modula 5, edukacije "Unapređenje nastavničkih i mentorskih kompetencija za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca", imali smo energije i vremena za studijske posete, pisanje udžbenika i monografija, osmišljavanje poslednjih detalja za prezentaciju ReFEEHS projekta na VII Kongresu farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem, kao i organizaciju završnog simpozijuma ReFEEHS projekta!

"Učenje upotrebom tehnologija" – moćan alat za unapređenje kvaliteta nastave i naše lično usavršavanje kao nastavnika i mentora, predstavio nam je prof. Miloš Bajčetić (Univerzitet u Beogradu – Medicinski fakultet), koji je održao celokupnu dvodnevnu nastavu na sva četiri Univerziteta u Srbiji (Beograd, Kragujevac, Niš, Novi Sad) u periodu jun-septembar 2018. Time je završen prvi ciklus programa kontinuiranog profesionalnog usavršavanja iz oblasti nastave zdravstvenih nauka, u akademskoj 2017/18. godini. Iskustva koja smo stekli u toku trajanja programa sumirana su u vodiču za nastavnike univerziteta Nastava zdravstvenih nauka, koji sadrži i preporuke za politiku razvoja i evaluacije kompetencija nastavnika univerziteta. Prvim polaznicima "škole" "Unapređenje nastavničkih i mentorskih kompetencija za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca" sertifikati su dodeljeni u okviru svečane ceremonije održane u sali Rektorata Univerziteta u Beogradu, po završetku formalnog dela prvog dana Završnog simpozijuma, 10. oktobra 2018. Predstavnici Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Nacionalne Erasmus+ kancelarije i prof. dr Ljiljana Tasić, rukovodilac projekta, ukazali su na značaj rezultata ostvarenih u okviru Erasmus+ ReFEEHS projekta. Svečanoj ceremoniji završetka ReFEEHS projekta prisustvovali su svi članovi konzorcijuma, kao i kolege iz prakse i studenti, koji su prepoznali važnost brzog uključivanja u nove obrazovne metode i trendove. Zahvaljujemo se nastavnicima i saradnicima - članovima internacionalnih i interprofesionalnih radnih grupa projekta, na svesrdnom zalaganju u realizaciji postavljenih ciljeva.

VII Kongres farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem, koji se održava svake četiri godine, ovaj put je u Beogradu okupio više od 1700 učesnika. Naše neskromno mišljenje je da je barem delić informacije o ReFEEHS projektu diseminovan na skoro svim kontinentima. Rezultati projekta su prezentovani kroz celu jednu sesiju posvećenu temi "Stručno osposobljavanje i profesionalni razvoj farmaceuta u 21. veku - izazovi za akademiju i praksi/Pharmacy workforce development in 21st century - challenges for academia and professional practice", radionice, panel diskusiju, kviz i poster prezentacije.

Nećemo je nazvati "porukom za kraj", jer mnoštvo rezultata, publikacija, ideja i opreme tek započinje svoj životni ciklus i funkciju u obrazovnom sistemu Republike Srbije, a prvi diplomci koji su barem na poslednjoj godini studija imali kvalitetniju nastavu izlaze u profesionalnu praksu. Dakle, naš projekat jeste formalno završen, ali osnove koje smo postavili želimo dalje zajedno da unapređujemo! Zato vas pozivamo da nas i dalje aktivno pratite, podržavate, dajete preloge i sugestije, kako bismo unapredili kvalitet visokoškolskog obrazovanja i zdravstvene zaštite u našoj zemlji.

Veliki pozdrav

Dragana Vasiljević

Milena Kovačević

Radna grupa za diseminaciju & eksploraciju rezultata ReFEEHS projekta

UNAPREĐENJE NASTAVNIČKIH I MENTORSKIH KOMPETENCIJA ZA OBRAZOVANJE ZDRAVSTVENIH PROFESIONALACA, POLITIKA I ODRŽIVOST

Jedan od ciljeva ReFEEHS projekta bio je posvećen razvoju programa za tercijarno obrazovanje i unapređenje nastavničkih kompetencija nastavnika fakulteta i mentora iz prakse. Osnovu za ideju i realizaciju našli smo među preporukama vodećih međunarodnih institucija koje se bave kvalitetom visokog obrazovanja. Kompetentni i motivisani nastavnici/saradnici/mentori iz prakse, koji su svesni izazova i očekivanja u vezi sa savremenim kurikulumima zdravstvenih studija, treba da preuzmu vodeću ulogu u implementaciji novih metoda učenja i podučavanja, kao i da osiguraju njihovu kontinuiranu evaluaciju i unapređenje.

Vlada Republike Srbije je usvojila oktobra 2012. godine Strategiju razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine, koja je objavljena u "Službenom glasniku Republike Srbije", broj 107/12. Strategija se bavi utvrđivanjem svrhe, ciljeva, pravaca, instrumenata i mehanizama razvoja sistema obrazovanja u Republici Srbiji do 2020. godine. U delu „Obrazovanje nastavnika“ navedene su akcije koje definišu:

- sticanje inicijalnih didaktičko-metodičko-pedagoških kompetencija (DMP) nastavnika u visokom obrazovanju;
- sposobljavanje nastavnika za primenu novih metoda učenja, informacionih tehnologija i e-učenja u nastavi;
- unapređenje kriterijuma i procedura za izbor i napredovanje nastavnog osoblja u visokom akademskom i strukovnom obrazovanju; kao i
- razvoj programa obrazovanja nastavnika za obrazovanje odraslih.

S tim u vezi, u okviru aktivnosti ReFEEHS projekta razvijen je Program za unapređenje nastavničkih i mentorskih kompetencija za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca, koji je akreditovan od strane Senata Univerziteta u Beogradu decembra 2017. godine. U obrazloženju odluke navedeno je da će se program realizovati u okviru Centra za kontinuiranu edukaciju Univerziteta u Beogradu, dok će u realizaciji programa učestvovati nastavnici Medicinskog, Farmaceutskog i Filozofskog fakulteta u Beogradu. Celokupna akademска zajednica obaveštена je o ovoj odluci njenim objavlјivanjem u „Glasniku Univerziteta u Beogradu“.

Kvalitetu osmišljenog programa značajno su doprineli mlađi nastavnici/saradnici koji su završili kurs poslediplomskog usavršavanja u oblasti medicinske edukacije, pri Medicinskom fakultetu Univerziteta u Dandiju, Škotska (*Postgraduate Certificate in Medical Education*), kao i AMEE Essential Skills in Medical Education program usavršavanja koji organizuje Evropsko udruženje za medicinsku edukaciju (AMEE). Iz sredstava ReFEEHS projekta obezbeđene su školarine za jedanaest polaznika, nastavnika domaćih univerziteta, članica ReFEEHS konzorcijuma.

Prva grupa polaznika kursa „Unapređenje nastavničkih i mentorskih kompetencija za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca“ broji 40 mlađih nastavnika/saradnika/mentora iz prakse, koji su u periodu mart-septembar 2018. godine, prošli obuku kroz pet modula:

- (1) Razvoj i obezbeđenje kvaliteta studijskih programa zdravstvenih nauka,
- (2) Učenje, podučavanje i procena znanja u oblasti zdravstvenih nauka,
- (3) Nastava zdravstvenih nauka u akademском kontekstu,
- (4) Nastava i mentorski rad u kliničkom okruženju,
- (5) Učenje upotrebom tehnologija.

U sklopu eksploatacije i održivosti rezultata projekta i nakon njegovog završetka, očekujemo da će liderstvo u daljem unapređenju kvaliteta i kompetencija nastavnika i mentora iz prakse preuzeti upravo prva grupa sertifikovanih članova nastavnog osoblja, koja je uspešno završila sve module. Upravo su oni prepoznati kao dalji promotori razvoja i primene inovativnih metodologija i praksi u učenju i podučavanju. Profesionalnim razvojem, ne samo u oblasti podučavanja, već i načinima evaluacije studenata, očekujemo kontinuirano unapređenje kvaliteta nastave, kako na dodiplomskim, tako i na nivoima poslediplomskih studija.

Studijski program „Unapređenje nastavničkih i mentorskih kompetencija za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca“ namenjen nastavnom osoblju i mentorima iz prakse koji učestvuju u obrazovanju budućih zdravstvenih profesionalaca, koji je razvijen u okviru projekta ReFEEHS, **prvi je tog tipa u regionu**.

S obzirom na sličnosti ciklusa obrazovanja i kurikuluma integrisanih studija Medicine, Stomatologije, Farmacije i Zdravstvene nege, ovaj model razvijen u okviru projekta bi veoma lako mogao imati primenu i na univerzitetima u okolnim zemljama. Resursi u vidu standarda, dokumenata, našeg iskustva kao polaznika kursa, ali i predavača, a takođe i nastavnog materijala, bili bi na raspolaganju svim zainteresovanim stranama u unapređenju kvaliteta visokoškolskog obrazovanja.

Dalje aktivnosti u cilju korišćenja i praćenja rezultata projekta biće koordinisane od strane nacionalnog Tima za unapređenje obrazovanja zdravstvenih radnika (*Team for the advancement of health professions education, TAHPE*).

Razvoj i evaluacija nastavničkih kompetencija: Smernice za kvalitetno obrazovanje zdravstvenih profesionalaca

Kvalitetu visokoškolske nastave doprinosi, između ostalog, sistemska briga o nastavničkim kompetencijama univerzitetskih nastavnika. Zato u međunarodnom kontekstu postoje jasni zahtevi koje je potrebno ispuniti vezano za razvoj nastavničkih kompetencija nastavnika i saradnika univerziteta, a evaluacija nastavničkih kompetencija predstavlja značajan segment prilikom izbora i unapređenja univerzitetskih nastavnika. Nastojanje da nastavničke kompetencije budu uslov za izbor u zvanje sve više je prepoznatljivo i u okviru aktuelnih univerzitetskih propisa na domaćim univerzitetima. Međutim, za razliku od evaluacije naučnoistraživačkog doprinosa nastavnika i saradnika koji se procenjuje na osnovu jasno definisanih indikatora, poput učešća na naučnoistraživačkim projektima i broja i klasifikacije objavljenih naučnoistraživačkih radova, parametri za procenu nastavničkih kompetencija i odgovarajući zahtevi su svedeni na razmatranje ocene za pedagoški rad dobijene u okviru anketiranja studenata i ocenu pristupnog predavanja. Sami nastavnici i saradnici, s druge strane, nemaju dovoljno podsticaja i podrške da preispituju svoju nastavničku praksu i razvijaju svoje nastavničke kompetencije.

U okviru projekta ReFEEHS definisane su preporuke za visokoškolske ustanove i nastavnike, koje su u vezi sa shvatanjima o visokoškolskom nastavniku, nastavi i kvalitetnom obrazovanju zdravstvenih profesionalaca koje su nastale kroz razmenu između kreatora i voditelja obrazovnog programa „Unapređenje nastavničkih i mentorskih kompetencija za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca“, kao i njihove razmene sa polaznicima prve generacije ovog programa. Ove smernice mogu biti put do boljeg visokoškolskog obrazovanja zdravstvenih profesionalaca, ili bar inspiracija za preispitivanje i unapređivanje rada visokoškolskih nastavnika, visokoškolskih institucija i tela koje regulišu njihov rad.

Smernice za visokoškolske ustanove

Visokoškolske ustanove treba da obezbede uslove za razvoj i kontinuirano unapređenje nastavničkih kompetencija nastavnika i saradnika, koji učestvuju u obrazovanju zdravstvenih profesionalaca. Razvoj i unapređenje nastavničkih kompetencija visokoškolskih nastavnika koji učestvuju u obrazovanju zdravstvenih profesionalaca bi trebalo da obuhvati:

1. Inicijalnu orientaciju nastavnika, saradnika i mentora iz prakse u pogledu obaveza i odgovornosti u nastavnom radu; ciljeva i ishoda nastave; nastavnih sadržaja i metoda, načina evaluacije nastave i procene studentskih kompetencija;
2. Mentorsku podršku od strane iskusnijeg nastavnika;
3. Organizaciju studijskog programa/studijskih programa za razvoj nastavničkih kompetencija, koji su uvršteni u programe doktorskih i specijalističkih studija kao obavezni, ili kao izborni predmeti;
4. Obezbeđivanje/organizaciju obrazovnih programa za unapređivanje nastavničkih kompetencija, kao i drugih programa (seminara, predavanja, radionica), relevantnih za obrazovanje zdravstvenih profesionalaca.

Očekuje se da visokoškolske ustanove razvijaju kulturu kvaliteta nastave i obrazovnog procesa, uključujući: vrednovanje nastavnog rada u okviru postupka izbora i unapređenja nastavnika i saradnika, kao i dodelu priznanja za dostignuća u oblasti unapređenja nastave. Prilikom izbora i unapređenja nastavnika potrebno je zahtevati uravnoteženost postignutog u oblasti nastavnog, naučnoistraživačkog rada i doprinosa akademskoj i široj društvenoj zajednici. Kada se radi o uslovima za izbor u zvanja nastavnika, potrebno je preispitati i dalje razviti postojeće kriterijume za izbor i unapređenje nastavnika, koji se odnose na procenu njegovih nastavničkih kompetencija.

Visokoškolske ustanove treba da razvijaju kulturu samoevaluacije, koja počiva na autonomiji nastavnika, mogućnosti da nastavnici odlučuju o uslovima za izbor u zvanje i načinima unapređivanja kvaliteta nastave, uz uvažavanje nastavnika svih zvanja pri odlučivanju o promenama u nastavi. Visokoškolske ustanove treba da podrže rad nacionalnog Tima za unapređenje obrazovanja zdravstvenih profesionalaca. Ovaj tim razvija smernice, organizuje promociju, pruža podršku i koordiniše aktivnosti koje se odnose na unapređenje obrazovanja zdravstvenih profesionalaca, uključujući razvoj i unapređenje nastavničkih kompetencija nastavnika i saradnika.

Razvoj i evaluacija nastavničkih kompetencija: Smernice za kvalitetno obrazovanje zdravstvenih profesionalaca

Smernice za nastavnike i saradnike

Nastavnici i saradnici univerziteta su profesionalno odgovorni za svoj kontinuirani profesionalni razvoj kako u naučnoistraživačkom, tako i u pogledu nastavnog rada.

Nastavnici i saradnici univerziteta treba da:

- prate naučna dostignuća u oblasti koju predaju i kontinuirano unapređuju stručna znanja;
- pohađaju obrazovne programe za razvoj i unapređivanje nastavničkih kompetencija;
- razvijaju studijski program predmeta i uvode nove nastavne sadržaje u skladu sa napretkom naučnih i stručnih saznanja, kao i definisanim ishodima studijskog programa;
- pripremaju nastavne materijale koji će omogućiti da studenti dostignu definisane ishode nastavnog predmeta;
- u nastavnom radu koriste različite metode nastave u skladu sa definisanim ishodima nastavnog predmeta;
- primenjuju različite metode za evaluaciju postignuća studenata u skladu sa definisanim ishodima nastavnog predmeta i ciljanim nivoom stečenih kompetencija studenata;
- za pripremu nastavnih materijala, izvođenje nastave i ispita koriste raspoložive informacione i komunikacione tehnike (internet, sistem/platformu za upravljanje nastavom);
- izborom metoda nastave i ispita stimulišu i promovišu kritičko razmišljanje, povezivanje i primenu teorijskih znanja u kontekstu buduće profesionalne prakse;
- podstiču studente da se aktivno uključe u nastavu;
- evaluiraju svoju nastavnu praksu i u skladu sa tim je razvijaju;
- pripremaju portfolio nastavnih aktivnosti kao sredstvo za samoevaluaciju, kao i procenu nastavnog rada prilikom izbora i unapređenja u viša nastavnička zvanja.

In exercise of powers granted by Royal Charter and with the authority of the Senatus Academicus the University of Dundee has conferred the

Postgraduate Certificate
Medical Education

Kada je reč o evaluaciji sopstvene nastavničke prakse, potrebno je da nastavnici pokreću evaluativne aktivnosti i ozbiljno pristupaju analizi i preispitivanju sopstvene nastavničke prakse (na primer: da sistematski prate nastavni proces i rezultate, koriste različite metode i tehnike evaluacije, uključuju u ovaj proces studente, kolege, mentore iz prakse, kolege koje su pedagoške struke), a ne samo da koriste podatke koji se dobijaju pri evaluacijama koje organizuje visokoškolska ustanova i u kojima studenti procenjuju nastavu i nastavnike.

Ovi postupci ne bi trebalo da budu samo izvor podataka o tome koliko dobro nastavnik radi (i traganje za dokazima da dobro radi), već način da se bolje razume nastavna praksa, kako bi se mogli otkrivati problemi i odlučivati o daljem delovanju, promenama, prilagođavanjima. Takva evaluacija je neophodan element refleksivnog delovanja nastavnika.

NAŠI MENTORI PRAKSE

Primarni cilj ReFEEHS projekta, po kojem je i dobio naziv i akronim (*Reinforcement of the Framework for Experiential Education in Healthcare in Serbia*), jeste upravo unapređenje i razvoj nastavnih planova i programa za obrazovanje zdravstvenih radnika, zasnovano na praktičnom iskustvu u realnom radnom okruženju.

Brz napredak u oblasti medicinskih nauka i rastuće potrebe zdravstvenih sistema postavljaju i više zahteve prema obrazovanju budućih zdravstvenih radnika. Studentska stručna/klinička praksa bile su zastupljene u većoj ili manjoj meri u nastavnom procesu obrazovanja studenata medicine, stomatologije, farmacije i zdravstvene nege, međutim bilo je potrebno osnažiti i unaprediti okvir i program izvođenja ovog tipa nastave. Kao ključni elementi za promene i unapređenje obrazovanja zdravstvenih radnika prepoznati su kreiranje kurikuluma zasnovanog na jasno definisanim kompetencijama, kao ishodima učenja, kao i primena metoda aktivnog učenja u stručnoj/kliničkoj praksi.

Nakon inicijalnog definisanja standarda za studentsku stručnu praksu/klinički staž, u pogledu zahteva kvaliteta nastave, potrebnih kvalifikacija i obaveza mentora, ali i obaveza studenata tokom izvođenja ovog tipa nastave, pristupilo se organizacionim aktivnostima. Najvažniji zadatak članova radne grupe za Iskustveno učenje (*Experiential Education*) bio je kreiranje e-platforme nastavnih baza i mentora iz prakse. Ovo aplikativno rešenje namenjeno je Medicinskom, Farmaceutskom i Stomatološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, i medicinskim fakultetima Univerziteta u Kragujevcu, Nišu i Novom Sadu, koje omogućava administriranje studentske stručne prakse/kliničke prakse za različite studijske programe. Osnovni cilj e-platforme jeste objedinjavanje i povezivanje baza podataka o studentima koji se upućuju na praksu, mentorima studentske stručne prakse, nastavnicima odgovornim za praksu i nastavnim bazama, kako bi se omogućila efikasna komunikacija svih učesnika, kao i evidencija i vođenje prakse u realnom vremenu.

Softver omogućava kvalitetnu i brzu administraciju programa studentske stručne prakse i omogućava pregledno praćenje realizacije. Svi podaci o studentima čuvaju se u zaštićenoj bazi podataka, kao i podaci o nastavnicima i mentorima prakse na mestima gde se praksa odvija.

E-platforma najpre je testirana u okviru pilot projekta pod nazivom "Studentska stručna praksa 2017", koji je realizovan u saradnji sa rukovodstvom i prodekanom za nastavu Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, i uz podršku mentora iz prakse. Od marta do maja 2017. godine 56 studenata Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Beogradu obavilo je probnu praksu u 50 apoteka, pod nadzorom 50 mentora iz prakse. Rezultati su upućivali na dobre organizacione karakteristike procesa, ali i na obostrano zadovoljstvo sprovedenom praksom i stečenim iskustvima.

Značaj mentora iz prakse je neprocenjiv za kvalitet obrazovanja budućih zdravstvenih profesionalaca. Specifično postignuće ReFEEHS projekta ogleda se u formirajući elektronske baze podataka o nastavnim bazama i mentorima iz prakse.

Broj nastavnih baza i mentora, uključenih u realizaciju studentske stručne/kliničke prakse je zavidan:

- u kliničkoj praksi studenata Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu uključeno je 13 nastavnih baza (domovi zdravlja, kliničko-bolnički centri, zavodi), 19 mentora iz prakse i organizovana je praksa za 1855 studenata, kao trenutno maksimalan kapacitet;
  - u studentskoj stručnoj praksi, u okviru kurikuluma integrisanih studija Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, učestvuju 172 apoteka/nastavne baze sa 203 mentora iz prakse i 344 mesta za studente po generaciji;
  - pri Medicinskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu ukupno su 33 nastavne baze (bolnice, instituti, zavodi, klinički centri, apotekarske ustanove) sa 337 registrovanih mentora iz prakse za sva četiri studijska programa – medicina, stomatologija, farmacija, zdravstvena nega;
  - pri Fakultetu medicinskih nauka Univerziteta u Kragujevcu angažovane su 3 nastavne baze (kliničko-bolnički centar, zavod, apotekarska ustanova) sa 33 mentora iz prakse;
  - za potrebe nastave na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Nišu, angažovane su 4 nastavne baze (klinički centar, bolnica, zdravstveni centar, apotekarska ustanova), sa 60 mentora za buduće farmaceute i mesta za 80 studenata istovremeno na stručnoj praksi, kao i 8 mentora za 43 studenta stomatologije.
- Nastavne baze za kliničku praksu nisu novina za studente medicine, stomatologije i zdravstvene nege. Ugovorna saradnja sa navedenim nastavnim bazama datira od ranije, tako da su za potrebe efikasnijeg organizovanja i praćenja studentske kliničke prakse podaci o bazama uneti elektronski i ažurirani. Međutim, studentska stručna praksa za studente farmacije, kao deo obavezne nastave, po prvi put je sistematizovana i organizovana od strane fakulteta u letnjem semestru školske 2017/18. godine. Na javni poziv oglašen na sajtu Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Beogradu odgovorio je značajan broj apotekarskih ustanova, pojedinačnih nastavnih baza i zainteresovanih farmaceuta iz prakse, kao budućih mentora. Podrška i značaj stručnjaka iz prakse je neupitna u procesu dodiplomskog obrazovanja budućih farmaceuta, ali i ostalih zdravstvenih profesionalaca.

ReFEEHS NA KONGRESU FARMACEUTA

ReFEEHS projekat i rezultati projekta prezentovani su na VII Kongresu farmaceuta Srbije sa međunarodnim učešćem, održanom od 10. do 14. oktobra 2018. godine u Beogradu.

Ovom prilikom prezentovani su Zbornici sažetaka sa tematskih radionica 1-4, izveštaj "Excerpt from the Need for Change", flajeri, kao i priručnici, uključujući i najnoviji priručnik o interprofesionalnom obrazovanju. Učesnici kongresa imali su priliku i da se upoznaju sa glavnim aktivnostima projekta i rezultatima, putem video priloga pripremljenog za završnicu projekta. Organizovan je i kviz u kojem je najuspešnijim učesnicima dodeljen bedž "NAJMENTOR farmaceutske prakse".

Realizovane aktivnosti ReFEEHS projekta, uz širi osvrt ka njihovom uticaju na zdravstveni i obrazovni sistem, prezentovane su u okviru Sesije 11 Kongresa farmaceuta. Sesija kojom su predsedavali prof. dr Ljiljana Tasić, rukovodilac projekta i prof. dr Martin Henman sa Triniti koledža u Dablinu, nosila je naziv „Stručno osposobljavanje i profesionalni razvoj farmaceuta u 21 veku - izazovi za akademiju i praksu/ Pharmacy workforce development in 21st century - challenges for academia and professional practice“.

Kroz pet predavanja dat je prikaz aspekata stručnog osposobljavanja budućih farmaceuta kroz sticanje iskustva u realnom radnom okruženju:

• **IS EDUCATING PHARMACISTS TO BE COMPETENT ENOUGH FOR THE FUTURE OF THE PROFESSION?** Martin Henman, School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences, Trinity College, University of Dublin (Ireland)

• **STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I PROFESIONALNI RAZVOJ FARMACEUTA - AKADEMSKA PERSPEKTIVA /QUALIFICATION AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PHARMACIST - ACADEMIC PERSPECTIVE** Ljiljana Tasić, Katedra za socijanu farmaciju i farmaceutsko zakonodavstvo, Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet (Srbija)

• **STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I PROFESIONALNI RAZVOJ FARMACEUTA - PERSPEKTIVA APOTEKARSKE PRAKSE/QUALIFICATION AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PHARMACIST - PHARMACY PRACTICE PERSPECTIVE** Svetlana Stojkov, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu - Farmaceutski fakultet Novi Sad, Apoteka Subotica (Srbija)

• **WHY CLINICAL COMMUNICATION SKILLS REALLY MATTER? SOME EXAMPLES OF EFFECTIVE TEACHING AND LEARNING METHODS** Afonso Miguel Cavaco, Department of Social Pharmacy, Faculty of Pharmacy, University of Lisbon (Portugal)

• **UNAPREĐENJE KOMPETENCIJA STUDENATA FARMACIJE/IMPROVING THE COMPETENCIES OF PHARMACY STUDENTS** Dragana Jocić, ZU BENU Apoteke, Beograd (Srbija)

Takođe, rezultati projekta prikazani su i kao poster prezentacije u okviru sesije Socijalna farmacija i farmaceutsko zakonodavstvo/Social Pharmacy and Pharmaceutical Legislation:

• **KONTINUIRANA EDUKACIJA FARMACEUTA - OD STAVOVA KA ISHODIMA PROFESIONALNE PRAKSE/CONTINUING EDUCATION OF PHARMACISTS- FROM ATTITUDES TO OUTCOMES OF PROFESSIONAL PRACTICE** Sladana Tanasković, Ljiljana Tasić, Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet (Srbija)

• **INTERPROFESIONALNO OBRAZOVANJE STUDENATA ZDRAVSTVENIH NAUKA - PRVA ISKUSTVA NA UNIVERZITETU U BEOGRADU/INTERPROFESSIONAL EDUCATION OF HEALTH SCIENCES STUDENTS - THE FIRST EXPERIENCE AT THE UNIVERSITY OF BELGRADE** Danijela Đukić-Ćosić 1, Ivana Tadić 1, Sandra Vezmar Kovačević 1, Katarina Radović 2, Jelena Parožić 1, Ljiljana Tasić 1; 1 Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet, 2 Univerzitet u Beogradu - Stomatološki fakultet (Srbija)

• **UNAPREĐENJE NASTAVNIČKIH I MENTORSKIH KOMPETENCIJA ZA OBRAZOVANJE ZDRAVSTVENIH PROFESIONALACA: RAZVOJ ZAJEDNIČKOG PROGRAMA KONTINUIRANE EDUKACIJE NASTAVNIKA I SARADNIKA ZDRAVSTVENIH NAUKA/TEACHING CERTIFICATE IN HEALTH PROFESSIONS EDUCATION: JOINT CURRICULUM DEVELOPMENT** Marina Odalović 1, Lidija Radulović 2, Snežana Medić 2, Miloš Bajčetić 3, Martin Henman 4, Nada Kovačević 1, Jelena Parožić 1, Ljiljana Tasić 1; 1 Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet, 2 Univerzitet u Beogradu - Filozofski fakultet, 3 Univerzitet u Beogradu - Medicinski fakultet (Srbija), 4 Trinity College Dublin - School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences (Ireland)

ReFEEHS NA KONGRESU FARMACEUTA

Poslednjeg dana Kongresa održan je panel o održivosti i eksploataciji rezultata projekta, ne samo u okviru granica Republike Srbije, već i regionalno (*ReFEEHS Sustainability – open discussion with stakeholders from country and the region*).

S obzirom da je VII Kongres farmaceuta sa međunarodnim učešćem okupio više od 1700 učesnika, sa velikim brojem posetilaca iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Republike Srpske i Slovenije, bio je više nego dobar momenat da se prezentuju ciljevi i misija projekta, postignuća i publikacije.

Cilj je bio da se značajna iskustva i resursi, stečeni tokom projektnog perioda, podelje i stave na raspolaganje kolegama iz regiona, kako bi se kvalitet obrazovnog procesa budućih zdravstvenih radnika, a potom i kvalitet zdravstvene zaštite unapredio, u opštem interesu svih.

ReFEEHS

Reinforcement of the Framework for Experiential Education in Healthcare in Serbia

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

OUR RESULTS Some of them...

- Survey (EE+IPE+TCD); Report „Need for change”; IPE Survey; IPE Report;
- EE Pilot Project
- IPE course catalogue adopted; IPE course started
- Framework for student professional/clinical practice;
- Standards for student professional/clinical practice
- Guidance/instructions for mentors/preceptors;
- Guidance/instructions for students;
- Moodle platform plugin application;
- University of Belgrade Senate statement about continuing education programme "Improving of teaching and mentoring competencies for the education of health professionals";
- Serbian academic staff completed on-line course "Essential Skills in Medical Education" organized by the Association for Medical Education in Europe from Dundee;
- TCD programme started in Serbia;
- The educational equipment worth over 200.000 euros has been installed at the Serbian partner higher education institutions and implemented in teaching and learning for about 2.500 health profession students.

Partners in quality assurance in health professions education:
Medicine, Dentistry, Pharmacy and Nursing

P1 Coordinating organization University of Belgrade, Serbia
P2 University of Kragujevac, Serbia
P3 University of Niš, Serbia
P4 University of Novi Sad, Serbia
P5 Trinity College Dublin, Ireland
P6 Medical University of Sofia, Bulgaria
P7 Faculdade de Farmácia, Universidade de Lisboa, Portugal
P8 University of Pécs, Hungary
AP Associated Partner Institute of Public Health of Serbia "Dr Milan Jovanović Batut"

Involved and reached?

Higher Education Authorities
Health Authorities
Health professionals
Academic staff
Students
General public/Healthcare users

620 followers

1523 people reached

944 views

<https://refeehs.com/>

refeehs@pharmacy.bg.ac.rs